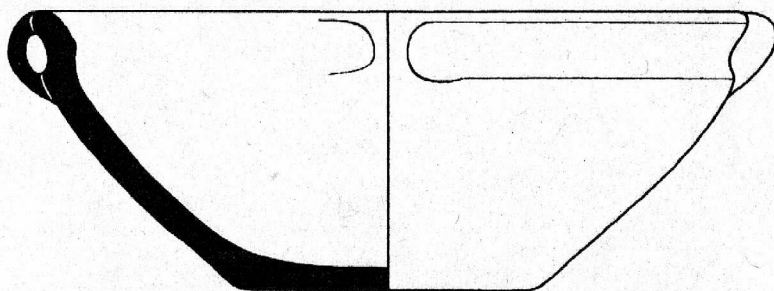

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

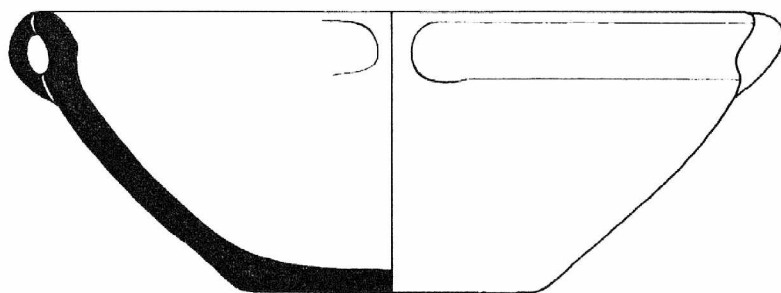
PŘEHLED VÝZKUMŮ 1992

BRNO 1996

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1992

BRNO 1996

OBSAH

1. Články a krátké studie

SVOBODA, J.: Gravettian and Epigravettian Chronologies in the Middle Danube Area	9
ŠEBELA, L. - DOČKALOVÁ, M.: Das Ur- und frühgeschichtliche Gräberfeld in Otnice (Bez. Vyškov) und einige Probleme des Spätneolithikums in Mähren.....	21

2. Zprávy o výzkumech a nálezech za rok 1992

2.1. Paleolit a mezolit

SVOBODA, J. - ŠKRDLA, P. : Excavations at Předmostí II in 1992 (district of Přerov).....	39
SVOBODA, J.: Archaický artefakt z Modletic (k.o. Marketa, okr. Jindřichův Hradec).....	40
SVOBODA, J.: Křemenná industrie z Kašence (k.o. Miroslav, okr. Znojmo).....	41
SVOBODA, J.: Nález paleolitu ze Zkamenělého zámku (Březina, k.o. Střemeníčko, okr. Olomouc)	41
ŠKRDLA, P.: Pekárna (k.ú. Mokrý, okr. Brno-venkov).....	42
ŠKRDLA, P. - PLCH, M.: Nález mladopaleolitického artefaktu u osady Na Mušlově (okr. Břeclav).....	43

2.2. Neolit a eneolit

KOŠTUŘÍK, P. - KAZDOVÁ, E.: Grabungssaison 1992 an der archäologischen Lokalität bei Těšetice-Kyjovice (Bez. Znojmo).....	45
JANÁK, V. - MÜLLER, K.: Sídliště kultury s lineární keramikou v Postřelmově - "U Františka" (okr. Šumperk).....	46
DOLEŽEL, J.: Ojedinělý nález neolitického sekeromlatu z Hlíny (okr. Brno-venkov).....	47
ŠMÍD, M.: Grabungsergebnisse auf der Siedlung der Trichterbecherkultur bei Laškov (Bez. Prostějov).....	47

2.3. Doba bronzová

PEŠKA, J. - KLANICOVÁ, E.: Věteřovské sídliště v Mikulově (okr. Břeclav)	49
SALAŠ, M.: Zjišťovací sondáž u Němčic (okr. Brno-venkov)	50
BRACHTL, Z.: Terénní výzkum u Dubicka (okr. Šumperk).....	50

2.4. Doba halštatská a laténská

VITULA, P.: Zjišťovací výzkum hradiska v Mokřém žlebu na katastru Moravského Krumlova (okr. Znojmo).....	53
VITULA, P.: Zjišťovací výzkum na hradisku u Budkovic (okr. Brno-venkov).....	55
DOLEŽEL, J.: Laténská keramika z Předklášteří (okr. Brno-venkov).....	56
ČIŽMÁŘ, M. - HORÁLKOVÁ, P.: Grabungsergebnisse des J.1992 im keltischen Oppidum Staré Hradisko (Gemeinde Malé Hradisko, Bez. Prostějov)	56

2.5. Doba římská a stěhování národů

ŠEDO, O.: Narušené objekty na sídlišti ve Vážanech nad Litavou (okr. Vyškov)	59
PEŠKA, J. - KLANICOVÁ, E.: Ein römerzeitliches Objekt bei Velké Němčice (Bez. Břeclav).....	59

2.6. Raný středověk

DOSTÁL, B. - VIGNATIOVÁ, J.: Břeclav - Pohansko 1992 (okr. Břeclav)	61
POLÁČEK, L.: Mikulčice - Valy 1992 (okr. Hodonín).....	62

2.7. Vrcholný středověk až novověk

HIMMELOVÁ, Z. - PROCHÁZKA, R. - ZATLOUKAL, R.: Rettungsgrabungen in Brno 1992 (Bez. Brno-město).....	67
DOLEŽEL, J.: Záchrané výzkumy ve středověkém jádře Doubravníku (okr. Žďár nad Sázavou)	68
PROCHÁZKA, R.: Sledování plynofikace Telče (okr. Jihlava) v r.1992	72
HIMMELOVÁ, Z.: Rettungsgrabung in Třebíč (Bez. Třebíč)	73
ZATLOUKAL, R.: Rettungsgrabung in Dominikanerkloster in Jihlava (Bez. Jihlava)	73
UNGER, J. - PROCHÁZKA, R.: Fortsetzung der archäologischen Grabungen in der Kathedrale St. Peter und Paul in Brno (Bez. Brno-město).....	74
KLANICOVÁ, E. - PEŠKA, J.: Archeologický výzkum na náměstí T.G.Masaryka v Břeclavi (okr. Břeclav).....	74
PROCHÁZKA, R.: Povrchový sběr na předradí hradu Šimberka, k.ú. Olbramkostel (okr. Znojmo)	75
DOLEŽEL, J.: Vrcholně středověké fortifikace nad údolím křtinského potoka k.ú. Babice nad Svitavou (okr. Brno-venkov).....	76
DOLEŽEL, J.: Záchraná akce na "Hradisku" v Černvíru (okr. Žďár nad Sázavou).....	77
DOLEŽEL, J.: Středověké osídlení výšiny "Kozí brada", k.ú.Předklášteří (okr. Brno-venkov).....	79
RYCHLÝ, M. - BRACHTL, Z.: Zjišťovací výzkum zříceniny hradu Pleče (o. Jindřichov, okr. Šumperk).....	80
BRACHTL, Z.: Záchraný výzkum na hradě Kaltenštejn (okr. Šumperk).....	80
BRACHTL, Z.: Další etapa zjišťovacího výzkumu v Javorníku-Vsi (okr. Šumperk)	81
DOLEŽEL, J.: Lokalizace a povrchový průzkum zaniklé středověké vsi Vznětín, k.ú. Hluboké u Kunštátu (okr. Blansko)	81
MALÍK, P. - PEŠKA, M.: Beitrag zur Lokalisation einer mittelalterlichen Ortswüstung bei der Gemeinde Jevišovka (Bez. Břeclav)	84
ZATLOUKAL, R.: Záchraný výzkum v Ostrovačicích (okr. Brno-venkov)	84

2.8. Různé

ŠTROF, A. - VITULA, P. - SALAŠ, M. - ČIŽMÁROVÁ, J. - KUNDERA, L.: Zjišťovací výzkum na hradisku Leskoun u Olbramovic (okr. Znojmo).....	85
STUHLÍK, S. - STUHLÍKOVÁ, J.: Fortsetzung der Grabungen in Moravská Nová Ves (Bez. Břeclav).....	87

DOLEŽEL, J. - RŮŽIČKA, V.: Záchraný výzkum na pravěké a středověké sídlištní ploše v centru Kuřimi (okr. Brno-venkov).....	88
GEISLER, M.: Rettungsgrabung an der Transitgasleitungstrasse zwischen Mutěnice und Velké Něměice (Bez. Hodonín und Břeclav).....	90
BÁLEK, M. - UNGER, J. - ŠEDO, O.: Výzkum na polykulturní lokalitě v poloze Pod vinohrady v Přibicích (okr. Břeclav).....	91
BÁLEK, M.-KOŠTUŘÍK, P.: Rettungsgrabung zwischen den Gemeinden Prosiměrice und Kyjovice (Bez. Znojmo).....	92
PEŠKA, J. - KLANICOVÁ, E.: Další archeologické nálezy z areálu ŠZP v Lednici (okr. Břeclav)	92
PEŠKA, J. - KLANICOVÁ, E.: Nové zjištění na Malých Domaninách u Šitbořic (okr. Břeclav).....	93
KOVÁRNÍK, J.: Nové archeologické lokality na Znojemsku a Břeclavsku v r. 1992	94
GEISLER, M.: Povrchový průzkum plánovaného úseku trasy dálnice D 35 Přáslavice - Lipník nad Bečvou (okr. Olomouc, Přerov).....	99
JANÁL, J.: Nové archeologické nálezy z okolí Břeclavi (okr. Břeclav)	100

2.9. Speciální metody

BÁLEK, M.: Výsledky leteckého snímkování na Moravě v roce 1992.....	103
KOVÁRNÍK, J. - MINAŘÍK, M.: Systematická letecká archeologická prospekce na Jižní Moravě	105
VÍCHA, F.: Identifikace tvrže Lednice na Moravě (okr. Břeclav) na základě plánového a ikonografického průzkumu	110
CULEK, I.: Využití jednosnímkové fotogrammetrie na základě neměřických snímků pro dokumentaci archeologických nálezů	112

Výzkumy a záchranné akce na Moravě v roce 1992

a) Rejstřík lokalit.....	117
b) Rejstřík kultur	120

2. ZPRÁVY O VÝZKUMECH A NÁLEZECH ZA ROK 1992

2.6. RANÝ STŘEDOVĚK

BŘECLAV - POHANSKO 1992 (okr. Břeclav)

BOŘIVOJ DOSTÁL, Filozofická fakulta MU Brno
JANA VIGNATIOVÁ, Filozofická fakulta MU Brno
(Tab. 4-5)

V roce 1992 byla v areálu jižního předhradí Pohanska prozkoumána nevelká plocha, navazující na výzkum z roku 1991; zkoumaný úsek měl rozsah 600 m², svrchní vrstva do hloubky 20 cm byla skryta mechanicky a celý terén byl velice silně porušen deponií kamene na stavbu vodohospodářských zařízení. Na ploše bylo odkryto a prozkoumáno 17 sídlištních objektů (č. 456-472), jeden kostrový hrob (č. 209) a 19 kůlových jamek (tab. 4). U většiny objektů nebylo možno zjistit jejich charakter, šlo o menší, převážně mělce zahloubené jámy - snad zbytky povrchových objektů nebo skladovacích zařízení. Pouze tři objekty bylo možno přesněji specifikovat: obj. 456 - kruhová studna s jílovým dnem bez dokladů vnitřní konstrukce (průměr na podloží 228 cm, průměr vlastní studny 170 cm, hloubka od podloží 195-200 cm), objekt č. 461 (378 x 160 cm, hloubka JZ části 128 cm, hloubka SV části 8 cm, ve výplni kameny, uhlíky, vrstva propáleného štěrku) - pravděpodobně výrobní zařízení, snad dehtařská jáma. Třetí objekt - č. 472 je mělká čtvercová zemnice, z níž se lépe zachovaly jen zbytky kamenné pece a propálené dno topeniště. Kostrový hrob č. 209 ležel v superpozici nad dnem mělkého objektu č. 469, kostra byla orientována SZ-JV a z výbavy se dochoval železný nůž a zlomek železné oválné přezky. Z výzkumu objektů a hrobu bylo získáno 1.169 nálezu (i.č. 204.439-205.607), v nichž převahu měly keramické střepy (3 větší části nádob), zvířecí kosti, zlomky mazanice, v menší míře uhlíky, struska, zlomky pražnic a nevelký počet předmětů z okruhu osobních potřeb, součástí oděvů a nástrojů: 7 železných nožů, 1 zlomek železného srpu, 1 zlomek přezky, 1 železný hrot, zlomek železné splétané tyčinky, 1 zlomek železného šídla, 3 kamenné brousky, 4 proplétáčky, 1 kostěné šídlo, 3 hliněné přesleny, 1 drobné hliněné závaží (Tab. 5). Většina nálezů nemá jemnější chronologickou průkaznost a rámcově spadá do 9. století, jen několik střepů a část nádoby se profilací a okrajem řadí ke starším typům keramiky, k přelomu 8. a 9. století.

Dokončení výzkumu této části jižního předhradí je plánováno na rok 1993.

Grabung Břeclav - Pohansko 1992. Die Ausgrabungen auf der südlichen Vorburg von Pohansko knüpften an die bereits 1991 untersuchte Fläche in dem Raum an, wo die ursprüngliche Situation durch die vorangegangene Bausteinablage bis zum gewachsenen Boden beinahe zur Gänze zerstört war. Auf einer Fläche von 600 m² wurden hier 17 Siedlungsobjekte (Nr. 456-472), ein Skelettgrab (Nr. 209) und 19 Pfostengruben freigelegt. Nur in 3 Fällen war es möglich den Charakter eines Objekts annähernd zu bestimmen: gemeint ist Obj. 456 (kreisförmiger Brunnen ohne inneren Ausbau), Obj. 461 (wahrscheinlich Produktionsanlage - vielleicht Teergrube) und Obj. 472 (mäßig eingelassene Grubenhütte quadratischen Grundrisses mit den Überresten eines Steinofens). Alle übrigen Objekte waren kleinere seichte Gruben, möglicherweise Überreste irgendwelcher Bauten auf dem Geländeniveau oder Produktionsanlagen. Das Grab Nr. 209 lag in Superposition über dem Boden des seichten Objekts 469 und von seiner Ausstattung blieben nur ein Messer und das Fragment einer ovalförmigen Eisenschnalle erhalten.

Die Grabung brachte im ganzen 1169 Funde, vorwiegend Gefäßscherben, Tierknochen, Lehmewurfstücke, seltener Schlacken, Bruchstücke von Röstpfannen, Kohlenreste und eine geringe Anzahl persönlicher Bedarfsartikel und Arbeitsinstrumente (eiserne Messer, Fragment einer Sichel,

eiserne Spitze, Fragment einer Schnalle, Ahlen, tordierte Stäbchen, ferner Wetzsteine, Beinpfriemen und eine Beinähle, Spinnwirtel und ein kleines Tongewicht (Taf. 5). Die Funde fallen ins 9. Jhdt. mit Ausnahme einiger Scherben und des Teilstücks eines Gefäßes, die alle der Keramik älteren Typs aus der Wende des 8./9. Jhdts. entsprechen.

MIKULČICE - VALY 1992 (okr. Hodonín)

LUMÍR POLÁČEK, Archeologický ústav AV ČR Brno
(tab. 6-11)

Systematický terénní výzkum aglomerace raně středověkého mocenského centra v Mikulčicích byl v roce 1990 dočasně přerušen. V letech 1991 a 1992 proběhly v terénu pouze práce záchranného nebo předstihového charakteru a takto byla uzavřena etapa výzkumu 1954-1992. Hlavní pozornost mikulčického pracoviště se upřela ke zpracování dosud získaného rozsáhlého pramenného fondu (srov. POLÁČEK - MAREK 1995).

V dubnu 1992 proběhl předstihový terénní výzkum **plochy P 1992** v JV části předhradí (trať Štěpnice), v těsné blízkosti stávajícího objektu vodárny. Výzkum byl vyvolán potřebou zapuštění sedimentační nádrže vodárny pod úroveň terénu. Současně měl výzkum ověřit stratigrafickou situaci v blízkosti plochy P 1962-68, která byla vybrána k přednostnímu stratigraficky orientovanému zpracování keramiky. Na výzkumu se dále podíleli O. MAREK, R. SKOPAL a J. ŠKOJEC.

Zkoumaná plocha P 1992 s rozměry 5 x 5 m se zhruba kryje s čtvercem F6 měřické sítě pro předhradí mikulčické aglomerace. Tento prostor byl částečně porušen při stavbě stávající vodárny v letech 1959-1960. Stratigrafická situace čtverce je poměrně jednoduchá. Svrchní polovinu profilu tvoří homogenizované humózní uloženiny bez možnosti spolehlivého rozlišení hranic původních sídelních aktivit. V těchto případech byla zemina snižována po umělých horizontech, které byly označovány stejně jako níže položené přirozené vrstvy pořadovými čísly terénních kontextů. Na rozdíl od dosavadní praxe v Mikulčicích byla k číslování kontextů využita forma tradičních mikulčických nálezových čísel (P 1/92 až P 65/92 pro plochu P 1992), která tak dostala nový obsah. Jedno číslo nyní označuje jak terénní kontext, tak soubor všech nálezů z tohoto kontextu. Jako "objekty" v rámci jejich průběžného číslování v Mikulčicích jsou označeny pouze písčité úpravy (obj. 1321) a dvě jámy zahloubené do těchto úprav (obj. 1322, 1323).

Celou plochu čtverce zaujímá písková navážka ("úprava") objektu č. 1321 se dvěma výraznějšími horizonty. Svrchní horizont tvoří kontexty P 14, 15 a 16/92, spodní horizont kontext P 28/92. Povrch spodní části navážky - P 30/92 má podobu tvrdé krusty se zabořenými zvířecími kostmi. V S části čtverce se na tomto povrchu nachází skupina kamenů, snad původně topeniště (P 27/92). Oba horizonty pískových navážek nemají ve čtverci F6 žádné přirozené ohraničení a pokračují do všech 4 stran mimo zkoumaný čtverec. Uvnitř zkoumané plochy jsou tyto navážky porušené výkopy dvou větších jam (objekt č. 1322 a 1323). Z kúlových jam, dokumentovaných převážně až v úrovni podloží, procházejí oběma horizonty písčitých navážek s jistotou jenom dvě (P 38, 42/92), u ostatních se dá příslušnost k určitému horizontu určit jenom s omezením.

Promísená jílovitopísčité vrstva P 36/92 pod navážkami je nevýrazná a plynule přechází v rostlý jíl. Představuje pouze mírně zkulturněnou svrchní část podloží s nálezy zvířecích kostí, které jsou často zabořeny až do vlastního, jinak sterilního podložního jílu.

Písčité navážky P 14 a 16/92 jsou překryty vrstvou promísené písčito-hlinité uloženiny (P 7, 12/92), která vznikla patrně rozrušováním povrchu vlastních úprav a dnes představuje přechodnou vrstvu k nadloží - k černošedé hlinité uloženině se shluky kostí a kamenů (P 4, 5, 8, 10 a 21/92). Tyto shluky ("odpady") se soustřeďují zejména tam, kde je povrch písčitých úprav poněkud snížen, a rovněž se propadají do jam č. 1322 a 1323. Překrývá je černá humózní hlína povrchové vrstvy beze stop dalšího stratigrafického členění (P 2, 3/92). Sytost černé barvy zeminy v povrchové části souvrství se od povrchu terénu směrem dolů snižuje. Je pravděpodobné, že i rozdílná sytost zbarvení

výplní jam, zahlučených do písčitéch navážek, odráží jejich odlišnou stratigrafickou a chronologickou pozici. Podle tohoto pozorování by měla být výplň objektu 1322 (P 6/92) relativně mladší než uloženi v objektu 1323 (P 9, 17, 23, 29 a 31/92).

Možnosti rozlišení původních přirozených kontextů v úrovni nad písčitymi úpravami jsou velmi omezené. Určité členění dovolují pouze hrubé komponenty uloženin, tedy shluky zvířecích kostí, kamenů, případně "cihel" v jinak homogenních uloženinách. Hranice takto vymezených kontextů mohou být určeny jenom přibližně, neboť rozsah těchto vrstev lze dokumentovat až po plošném vypreparování jejich hrubých komponent. V SZ části čtverce F6 byla v uloženinách kontextů P 4, 5, 6, 13 a 19/92 pozorována zvýšená koncentrace úlomků "cihel".

Mezi nálezy z plochy P 1992 převládají zvířecí kosti (2383 ks.) a keramika (1724 ks.). Z hlediska celkové skladby keramických nálezů lze zkoumanou plochu charakterizovat převahou "typu 3" (51%) nad "typem 2" (38%) a nevýrazným zastoupením "typu 1" (9%) podle starého systému třídění mikulčické keramiky (srov. KLANICA 1970, POLÁČEK 1995). "Typy" 4 a 5 jsou zastoupeny nepatrně (0.5%). "Zvláštní keramika" (0.5%) představuje vesměs zboží vyrobené z jemné hmoty, které lze ve dvou případech označit jako "žlutou keramiku" (tab. 10:174). Příměs hrubší slídy vykazuje jenom několik střepů (tab. 10:114, 115). Svou skladbou s nápadně nízkým výskytem "typu 1" (tab. 10:95, 246; 11:214) se celý soubor výrazně liší od keramiky z ostatních zkoumaných ploch této části předhradí. Podobné složení keramických nálezů nacházíme spíše ve zkoumaných plochách severního podhradí a říčního ramene před SV bránou akropole (srov. POLÁČEK 1995). Celý soubor je poměrně jednotný a lze jej přiřadit osídlení pokročilé fáze velkomoravského období (2. pol. 9. stol., případně blíže neurčitelný úsek 10. stol.). Nápadná je absence souborů "předvelkomoravské" keramiky, které jsou pro tuto část hradiska charakteristické. Ojedinelé fragmenty této keramiky - "typ 1" (tab. 10:95, 136, 246) a starší část keramiky "typu 2" (tab. 10:127, 130; 11:68, 69, 72) lze považovat za intruzi staršího materiálu do mladších situací. Určitý náznak staršího datování v rámci velkomoravského období je patrný u souborů ze spodních vrstev výplně objektu 1323 (P 18/92, P 20/92). Vzhledem k popsané stratigrafické situaci plochy P 1992 lze celý soubor využít k dalšímu studiu keramiky pouze s omezením. Relativní uzavřenost a vyhraněnost jednotlivých souborů - tedy jejich vypovídací hodnotu pro detailní zpracování - lze posoudit jenom budoucím detailním typologickým srovnáním s podobnými soubory mladší velkomoravské keramiky z hradiska.

Plocha P 1992 je nápadná větším počtem nálezů fragmentů stavební keramiky ("cihel"), které se soustřeďují v SZ části plochy. Patří ve většině případů druhotně užitě římské stavební keramice, jak dokládá i 1 zlomek s kolkem XIV. římské legie (tab. 10:102). Kostěné industrii patří nálezy 4 zahrocených kostí ("šidel"; srov. KAVÁNOVÁ 1995, 278). Mezi 11 železnými předměty lze rozlišit fragment nože (tab. 10:82) a klín (tab. 10:262); ostatní předměty zůstávají blíže neurčeny. Ze 3 nalezených kamenných přeslenů je jeden zdoben klikátkou (tab. 11:263). Nález tyglíku vakovitého tvaru (tab. 10:139) doplňuje dosavadní mapu jejich rozšíření v Mikulčicích a obohacuje o další exemplář areál předhradí s dosud nečetnými nálezy tohoto druhu (srov. KLANICA 1974, 55, obr. 29; 1986, obr. 63). Duté sklo je doloženo jedním fragmentem s nataveným tenkým vláknem (obr. 11:74; HIMMELOVÁ 1995, Kat.č. 114).

Písčité navážky, interpretované jako podlahové úpravy povrchových staveb, naznačují v případě objektu 1321 svým rozsahem, že patří ke skupině velkých objektů, které se táhnou středem předhradí v jeho podélné ose. K datování těchto úprav do předvelkomoravského období, jak je běžné, chybí v našem případě odpovídající nálezy materiál (viz ojedinelé drobné fragmenty mladší velkomoravské keramiky ze spodního horizontu písčitých úprav - P 28/92; tab. 10:171-173). Důvodem celkově mladé skladby získaného nálezy souboru je přítomnost větší jámy (obj. 1323) s bohatým nálezy souborem mladšího úseku velkomoravského období a absence "předvelkomoravského horizontu", který je pro předhradí mikulčického hradiska charakteristický (srov. KLANICA 1986, 180-184). Spodní vrstvy výplně jámy objektu 1323 (P 18, 20, 33/92) ukazují na možné starší datování v rámci velkomoravského období. V případě jámy objektu 1322, jejíž výplň patří stratigraficky k nejmladším zkoumaným situacím v ploše P 1992, je paradoxní, že obsahuje nejvýraznější příměs relativně starší keramiky (tab. 11:68, 69, 72). Vrstvy, které se propadají do obou jam - objektů č. 1322 a 1323 - patří stejně jako vrstvy v nadloží písčitých úprav nejmladšímu úseku života velkomoravského hradu. Jsou

dokladem intenzivního osídlení, po kterém se dochovaly vesměs jenom homogenizované, často sekundárně uložené nebo orbou porušené vrstvy bez spolehlivých dokladů původních sídlištních objektů.

Literatura

HIMMELOVÁ, Z.

-1995: Glasfunde aus Mikulčice. In: DAIM, F. - POLÁČEK, L. (Hrsg.): Studien zum Burgwall von Mikulčice I. Brno, 83-112.

KAVÁNOVÁ, B.

-1995: Knochen- und Geweihindustrie in Mikulčice. In: DAIM, F. - POLÁČEK, L. (Hrsg.): Studien zum Burgwall von Mikulčice I. Brno, 114-378.

KLANICA, Z.

-1970: Pokus o třídění keramiky z Mikulčic (Ein Gliederungsversuch der Keramik aus Mikulčice). In: Sborník AÚ Brno V, Josefu Poulíkovi k šedesátinám. Brno, 103-114.

-1974: Práce klenotníků na slovanských hradištích (Die Arbeit von Juvelieren auf den slawischen Burgwällen). Studie AÚ ČSAV Brno II/6. Praha.

-1986: Počátky slovanského osídlení v našich zemích (Die Anfänge der slawischen Besiedlung unserer Länder). Praha.

POLÁČEK, L.

-1995: Altes Gliederungssystem der Mikulčicer Keramik. In: POLÁČEK, L. (Hrsg.): Slawische Keramik in Mitteleuropa vom 8. bis zum 11. Jahrhundert - Terminologie und Beschreibung. ITM II. Brno, 131-202.

POLÁČEK, L. - MAREK, O.

-1995: Die Grabungen in Mikulčice 1954-1992. Geschichte, Grabungsmethoden und Dokumentation. In: DAIM, F. - POLÁČEK, L. (Hrsg.): Studien zum Burgwall von Mikulčice I. Brno, 13-82.

Mikulčice-Valy 1992 (Bez. Hodonín). Die systematische Grabung der Agglomeration des frühmittelalterlichen Machtzentrums in Mikulčice wurde 1990 vorübergehend unterbrochen. In den J. 1991 und 1992 beschränkte man sich nur auf Notgrabungen, die den Abschluß der Grabungsetappe 1954-1992 darstellten. Das Hauptaugenmerk der Arbeitsstätte Mikulčice wurde nun auf die Bearbeitung des bislang gewonnenen umfangreichen Quellenfonds gerichtet (vgl. POLÁČEK - MAREK 1995).

Im April 1992 verlief eine Notgrabung an der Fläche P 1992 im südöstlichen Teil der Vorburg (Flur Štěpnice), in nächster Nähe des bestehenden Wasserwerks. Anlaß dazu gab der bevorstehende Bau des Sedimentationsbehälters des Wasserwerks, der unter das Geländeneiveau eingelassen werden sollte. Die Grabung sollte zugleich die stratigraphische Situation in der Nähe der bereits erforschten Grabungsfläche P 1962-68 überprüfen, die man als geeignet für die vorzugsweise stratigraphisch orientierte Bearbeitung von Keramik gewählt hat. An der Untersuchung waren ferner O. MAREK, R. SKOPAL und J. ŠKOJEC beteiligt.

Die Grabungsfläche P 1992 im Ausmaß von 5 x 5 m deckt sich beiläufig mit dem Quadrat F6 des an der Vorburg der Mikulčicer Agglomeration angewandten Vermessungsnetzes. Dieser Raum wurde beim Bau des Wasserwerks in den J. 1959-60 zum Teil angegriffen. Die stratigraphische Situation des Quadrats ist relativ einfach: die obere Hälfte des Profils bilden homogenisierte humose Ablagerungen, in denen die Grenzen der ursprünglichen Siedlungsaktivitäten nicht verlässlich zu unterscheiden sind. In solchen Fällen trug man das Erdreich schichtenweise in künstlichen Horizonten ab und bezeichnete diese - desgleichen wie die tiefer liegenden natürlichen Schichten - mit fortlaufenden Nummern der Terrainkontexte. Zum Unterschied von der bisher in Mikulčice bestehenden Praxis wendete man diesmal zur Nummerierung der Kontexte die Form der traditionellen Mikulčicer Fundnummern an (P 1/92 bis P 65/92 für die Grabungsfläche P 1992), welche dadurch einen neuen Inhalt bekamen: ein und dieselbe Nummer bezeichnet jetzt sowohl den Terrainkontext, als auch den ganzen Fundkomplex aus demselben. Der Ausdruck "Objekte" wird im Rahmen der fortlaufenden Numerierung nur für die Sandplanierungen (Obj. 1321) und für zwei in diese Planierungsschichten eingetieftete Gruben (Obj. 1322, 1323) gebraucht.

Die ganze Fläche des Quadrats nahm die Sandplanierung ("Herrichtung" - Obj. 1321) ein, mit zwei deutlich erkennbaren Horizonten. Den oberen bilden Kontexte P 14, 15 und 16/92, den unteren dann Kontext P 28/92. Die Oberfläche des unteren Teiles der Planierung - P 30/92 hatte die Form

einer harten Kruste mit hervortretenden Tierknochen. Darauf befand sich im nördlichen Teil des Quadrats eine Steingruppe - ursprünglich vielleicht eine Feuerstätte (P 27/92). Die beiden Horizonte der Sandplanierungen haben im Quadrat F6 keine natürliche Abgrenzung und reichen über seine 4 Seiten hinaus. Innerhalb des Quadrats waren diese Planierungen durch die Aushebung zweier größerer Gruben (Obj. 1322, 1323) angegriffen. Von den meisten, erst auf dem Niveau des Liegenden dokumentierten Pfostengruben, durchstießen bloß zwei (P 38, 42/92) mit Sicherheit die beiden Horizonte der Sandplanierungen; die übrigen können nur mit Vorbehalt einem bestimmten Horizont zugewiesen werden.

Die vermengte tonsandige Schicht P 36/92 unter den Planierungen ist unausgeprägt und geht allmählich in den gewachsenen Ton über. Sie stellt den Oberteil des Liegenden mit nur vereinzelt Besiedlungsspuren und Tierknochen dar, welche oft bis in den sterilen liegenden Ton versenkt sind.

Die Sandplanierungen P 14 und 16/92 sind von einer Schicht vermengter sandig lehmiger Ablagerung (P 7, 12/92) überlagert: sie war wohl durch das Angreifen der Oberfläche dieser Planierungen entstanden und bildet heute den Übergang zum Hangenden - zur schwarzgrauen lehmigen Ablagerung mit Anhäufungen von Knochen und Steinen (P 4, 5, 8, 10, 21/92). Diese Anhäufungen ("Abfälle") sind namentlich dort konzentriert, wo sich die Oberfläche der Sandplanierungen ein wenig senkt, und sie fallen auch in die Gruben Nr. 1322 und 1323 hinunter. Sie sind von der schwarzen humosen Oberflächenschicht überlagert, die weitere stratigraphische Gliederung nicht erkennen läßt (P 2, 3/92). Die schwarze Färbung des Erdreichs in der Oberflächenpartie dieser Schichtenabfolge wird immer weniger intensiv, von oben nach unten gesehen. Aus solchem Farbunterschied, den man bei den Ausfüllungen jener in die Sandplanierungen eingetieften Gruben wahrnimmt, kann man wahrscheinlich auf deren unterschiedliche stratigraphische und chronologische Situation schließen. Dieser Beobachtung nach wäre die Ausfüllung des Objekts 1322 (P 6/92) relativ jünger als die Ablagerungen im Obj. 1323 (P 9, 17, 23, 29, 31/92).

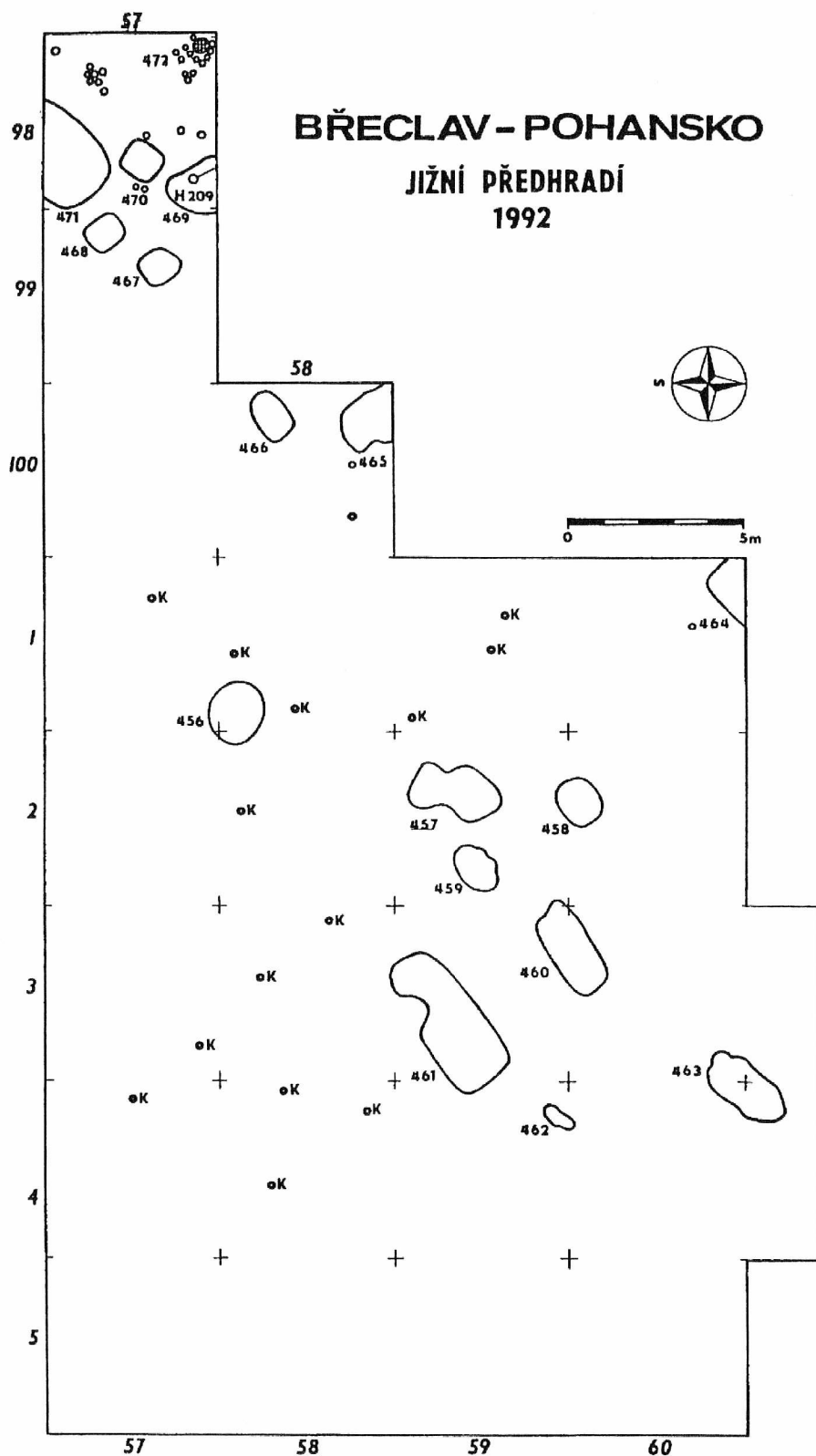
Die Möglichkeit, die ursprünglichen natürlichen Kontexte im Niveau oberhalb der Sandplanierungen auseinanderzuhalten, ist sehr beschränkt. Bestimmte Gliederung erlauben bloß die groben Komponenten von Ablagerungen - also Anhäufungen von Tierknochen, Steinen, event. von "Ziegeln" in den sonst homogenen Ablagerungen. Die Grenzen dieser Kontexte können nur annähernd bestimmt werden, da sich die Ausdehnung der Schichten erst nach der Flächenpräparation ihrer groben Komponenten dokumentieren läßt. Im nordwestlichen Teil des Quadrats F6 verzeichnete man in den Ablagerungen der Kontexte P 4, 5, 6, 13 und 19/92 eine erhöhte Konzentrierung von "Ziegelfragmenten".

Im Fundstoff aus der Fläche P 1992 überwiegen Tierknochen (2383 Stücke) und Keramik (1724 Stücke). Hat man die Zusammensetzung der keramischen Funde in ihrer Gesamtheit geprüft, kann man die Vorherrschaft des "Typs 3" (51%) über den "Typ 2" (38%) und den schwach vertretenen "Typ 1" (9 %) als charakteristisch für diese Fläche bezeichnen, nach dem "alten Gliederungssystem" der Mikulčicer Keramik (vgl. KLANICA 1970, POLÁČEK 1995). Der Anteil der "Typen 4 und 5" ist unbedeutend (0,5 %). Die sog. "besondere Keramik" (0,5 %) stellt durchweg Töpferware aus feiner Masse dar, wobei man in zwei Fällen von "gelber Keramik" sprechen kann (Abb. 10:174). Zusatz groberer Glimmerschuppen war nur in einigen Scherben feststellbar (Taf. 10:114, 115). Durch seine Zusammensetzung, wo "Typ I" auffallend selten vorkommt (Taf. 10:95, 246; 11:214), unterscheidet sich dieser ganze Fundkomplex erheblich von der Keramik aus den anderen Grabungsflächen in diesem Teil der Vorburg. Einer ähnlichen Zusammensetzung der keramischen Funde begegnen wir eher in den Grabungsflächen des nördlichen Suburbiums und des Flußarms vor dem nordöstlichen Tor der Hauptburg (vgl. POLÁČEK 1995). Der ganze Fundkomplex ist relativ einheitlich und kann der fortgeschrittenen Siedlungsphase der großmährischen Zeit (2. Hälfte des 9., event. einem nicht näher bestimmtem Zeitabschnitt des 10. Jhdts.) zugeschrieben werden. Auffallend ist die Absenz der "vorgroßmährischen" keramischen Komplexe, die für diesen Teil des Burgwalls kennzeichnend sind. Vereinzelt Scherben dieser Art - "Typ 1" (Taf. 10:95, 136, 246) und ältere Exemplare des "Typs 2" (Taf. 10:127, 130; 11:68, 69, 72) - dürfen als Intrusion älteren Materials in jüngere Schichten angesehen werden. Gewisse, für eine ältere Datierung im Rahmen der großmährischen Epoche sprechende Anzeichen, sind bei den Komplexen aus den unteren Schichten der Ausfüllung des

Objekts 1323 (P 18, 20/92) zu bemerken. Im Hinblick auf die gegebene stratigraphische Situation der Grabungsfläche P 1992 kann der ganze Fundkomplex nicht uneingeschränkt für das weitere Studium von Keramik genutzt werden. Die relative Geschlossenheit und Ausgeprägtheit einzelner Komplexe - also ihr Aussagewert für eine eingehende Bearbeitung - wird nur auf Grund des künftigen, ins einzelne gehenden typologischen Vergleichs mit ähnlichen Komplexen der jüngeren großmährischen Keramik aus unserem Burgwall zu beurteilen sein.

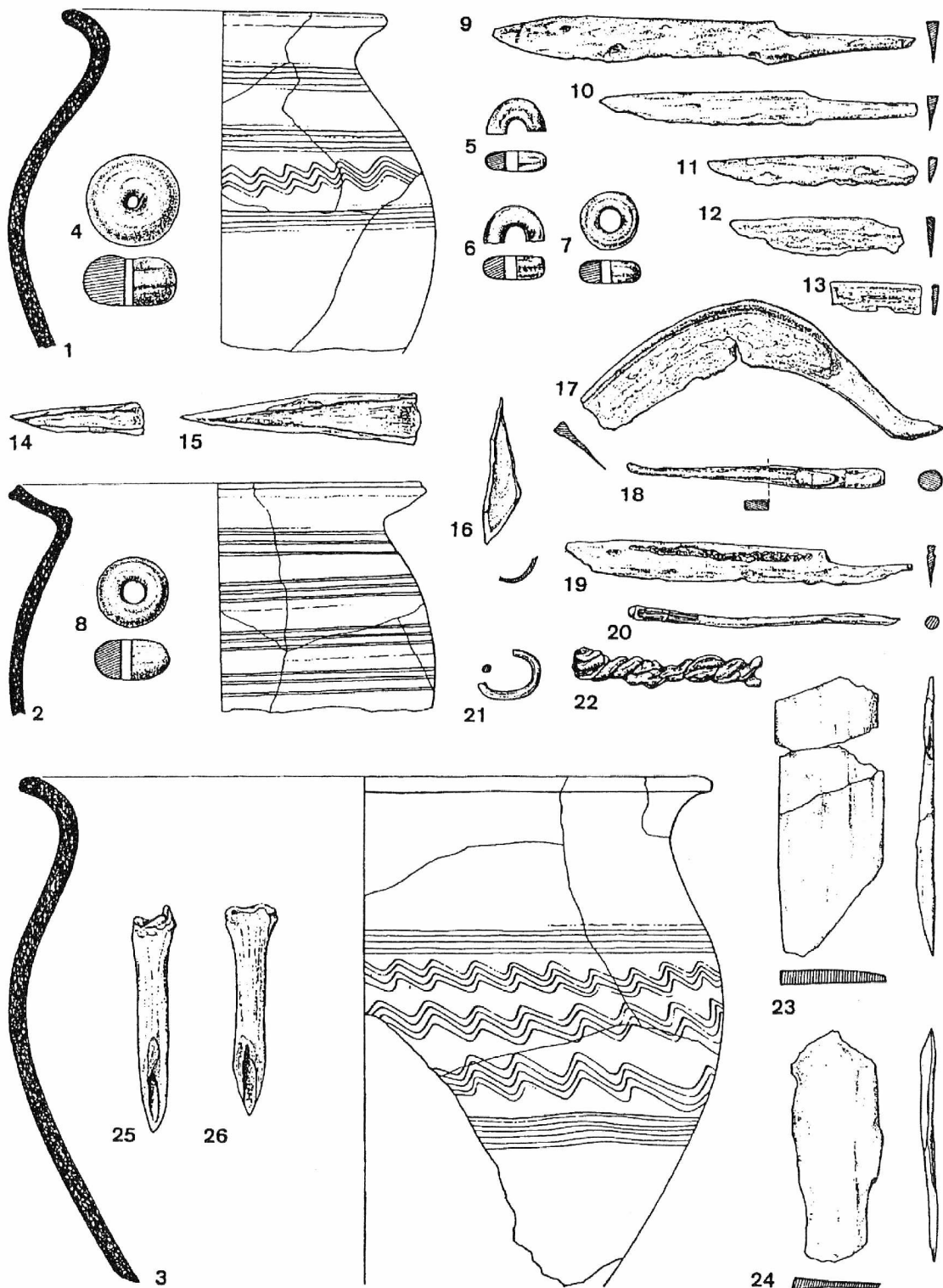
Die Grabungsfläche P 1992 ist durch eine größere Anzahl der in ihrem nordwestlichen Teil konzentrierten Fragmente keramischen Baumaterials ("Ziegel") auffallend. In den meisten Fällen handelt es sich um Zweitverwendung römischen Baumaterials, was auch ein Bruchstück mit dem Stempel der XIV. Legion bestätigt (Abb. 10:102). Die Knochenindustrie ist durch 4 zugespitzte Artefakte ("Ahle"; Vgl. KAVÁNOVÁ 1995, 278) vertreten. Unter den 11 Eisgegenständen erscheint das Fragment eines Messers (Taf. 10:82) und ein Keil (Taf. 10:262); die übrigen Funde lassen sich nicht näher bestimmen. Von den 3 steinernen Spinnwirteln ist einer mit einem Winkelband verziert (Taf. 11:263). Der Fund eines beutelförmigen Tiegels (Taf. 10:139) ergänzt die diesbezügliche Fundkarte aus Mikulčice und bereichert um ein neues Stück den bislang ziemlich bescheidenen, im Areal der Vorburg geborgenen Komplex von derartigen Produkten (vgl. KLANICA 1974, 55, Abb. 29; 1986, Abb. 63). Das Hohlglas repräsentiert eine Scherbe mit Fadendekor (Abb. 11:74. HIMMELOVÁ 1995, Kat.Nr. 114).

Die als Herrichtungen des Fußbodens der Oberflächenbebauung interpretierten Sandplanierungen deuten im Falle von Objekt 1321 durch ihre Ausdehnung an, dieses hätte zur Gruppe der großen Objekte gehört, die in der Mitte der Vorburg ihrer Längsachse folgen. Es fehlt uns jedoch an Funden, welche die - sonst übliche - Datierung dieser Herrichtungen in die vorgroßmährische Zeit zulassen würden (vgl. einzelne kleine Bruchstücke der jüngeren großmährischen Keramik aus dem unteren Horizont dieser Sandplanierungen (P 28/92; Taf. 10:171-173). Die alles in allem junge Prägung des geborgenen Fundkomplexes hängt einesteils mit der Existenz einer größeren, an Material aus dem jüngeren Abschnitt der großmährischen Zeit reichen Grube (Obj. 1323), andernteils mit der Absenz des "vorgroßmährischen Horizonts" zusammen, der für die Vorburg des Burgwalls in Mikulčice charakteristisch ist (vgl. KLANICA 1986, 180 ff.). Die unteren Schichten der Ausfüllung der Grube Obj. Nr. 1323 (P 18, 20, 33/92) deuten auf die Möglichkeit einer älteren Datierung im Rahmen des großmährischen Zeitabschnitts hin. Was die Grube Obj. Nr. 1322 anbelangt - deren Ausfüllung stratigraphisch zu den jüngsten an der Grabungsfläche P 1992 untersuchten Situationen gehört - ist es paradox festzustellen, daß sie die am stärksten ausgeprägte Beimischung von Keramik des älteren Gepräges enthielt (Taf. 11:68, 69, 72). Die in die beiden Gruben (Obj. 1322 und 1323) einsinkenden Schichten stammen - ebenso wie jene im Hangenden oberhalb der Sandplanierungen - aus der Spätzeit der großmährischen Burg. Sie sind ein Beweis intensiver Besiedlung, von der durchweg nur homogenisierte, in Sekundärlagerung vorgefundene, oder durch Ackerbau angegriffene Schichten ohne verlässliche Überreste der Siedlungsobjekte von einst erhalten blieben.

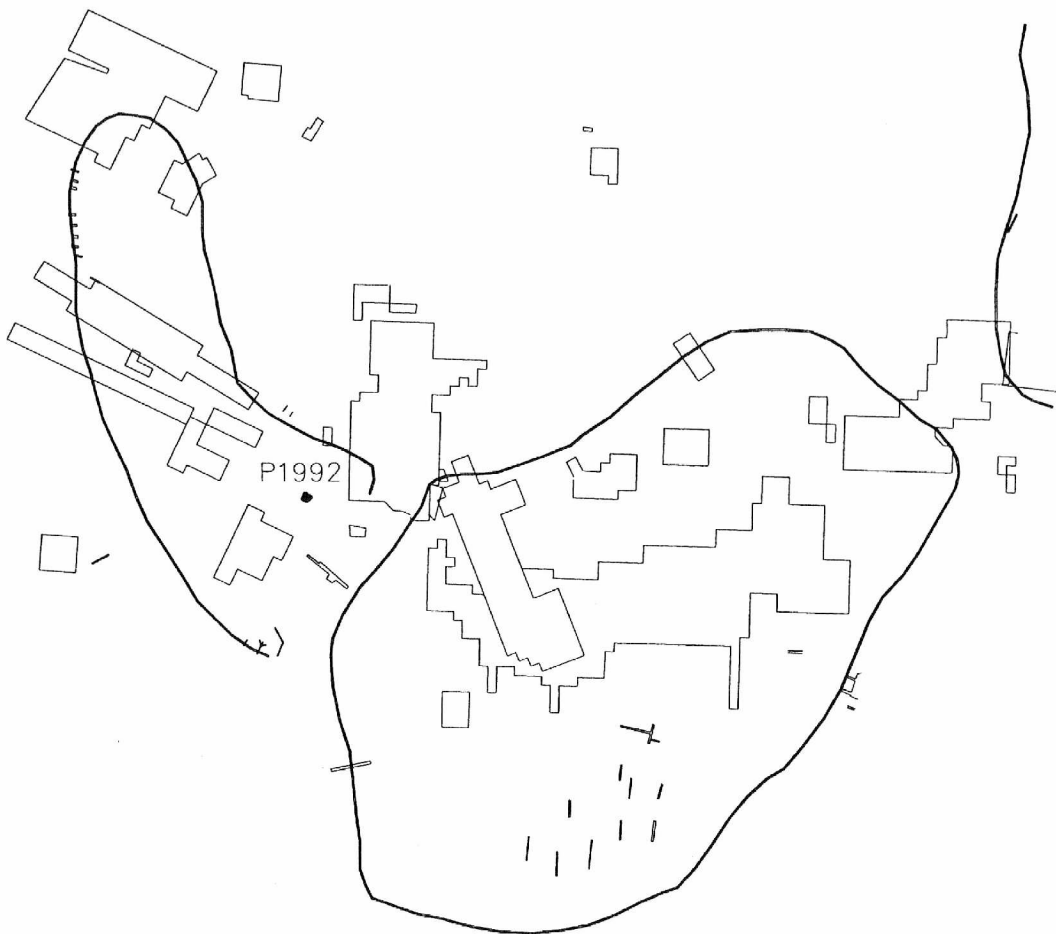
Tab. 4. Břeclav-Pohansko, jižní předhradí. Plánek prozkoumané plochy se zakreslenými objekty, kostrovým hrobem a kúlovými jamkami.

Dostál - Vignatiová, Břeclav-Pohansko...str. 61-62

Tab. 5. Břeclav-Pohansko, jižní předhradí. 1 - obj. 467; 2 - obj. 471; 3 - obj. 461; 4 - kúl. j. 2; 5 - obj. 471; 6 - obj. 471, 7 - obj. 457; 8 - obj. 461; 9 - hr. 209; 10 - čtverec C 100-58; 11 - čtverec C 100-58; 12 - obj. 471; 13 - obj. 460; 14 - obj. 464; 15 - obj. 457; 16 - obj. 461; 17 - obj. 460; 18 - obj. 461; 19 - čtverec C - 100-58; 20 - čtverec C 100-57; 21 - hr. 209; 22 - čtverec C 100-58; 23 - obj. 470; 24 - obj. 463; 25 - obj. 471; 26 - čtverec C - 98-57.

Dostál - Vignatiová, Břeclav-Pohansko...str. 61-62

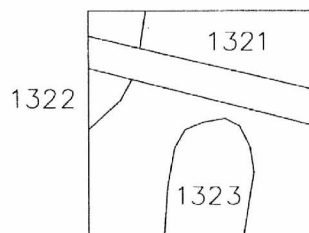

LEGENDA:

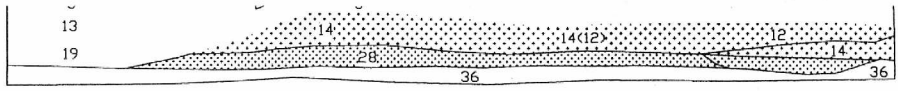
	přsek
	hlinitý přsek
	jílovitá hlína
	kameny
	kosti
	recentní zásah

PLOCHA P1992

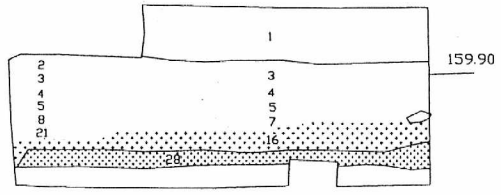
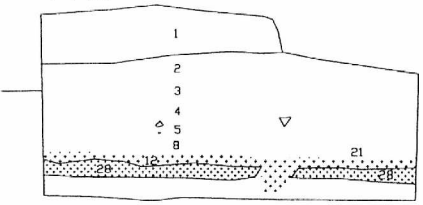
"Objekty"

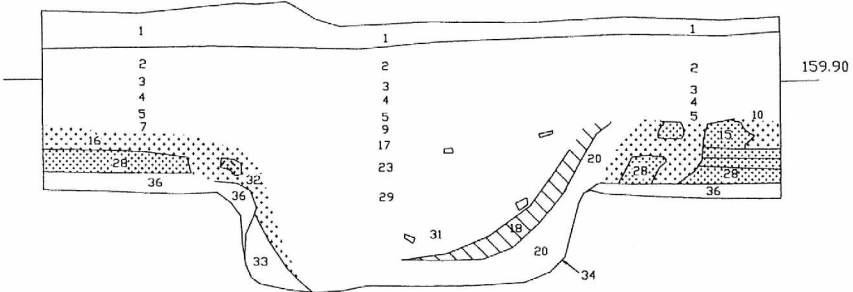
Taf. 6. Mikulčice-Valy. Befestigter Kern der Agglomeration mit der bislang erforschten Fläche und der Grabungsfläche P 1992.

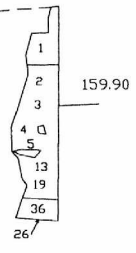
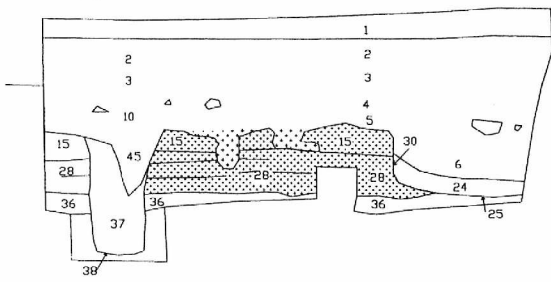
11B

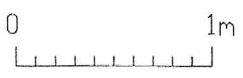
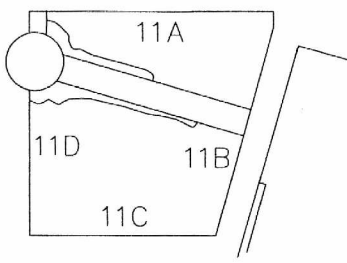
11C

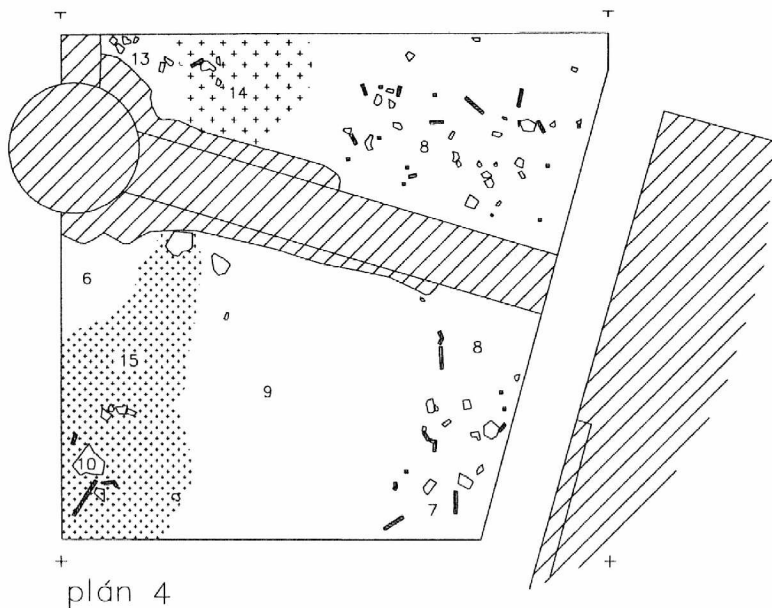
11D

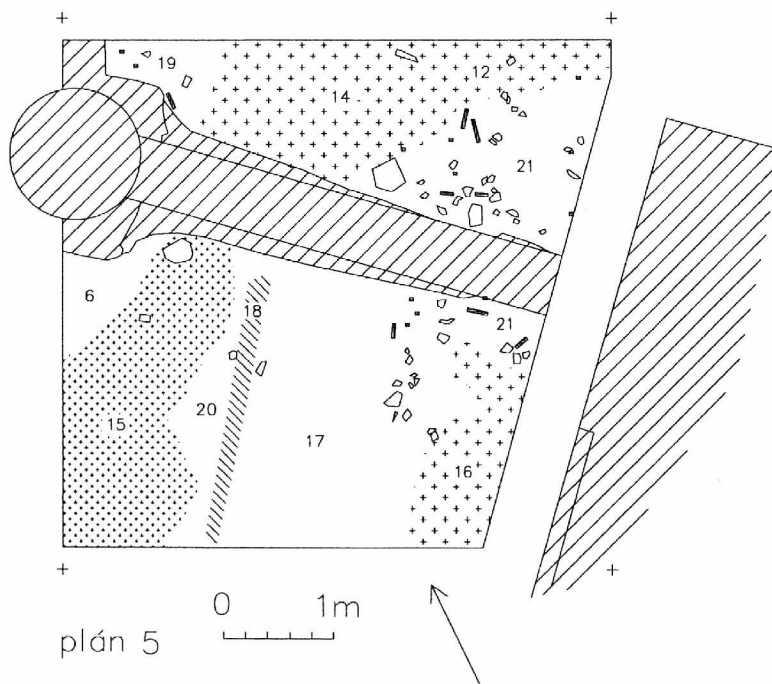
Situace:

Taf. 7. Mikulčice-Valy. Profile an den Wänden der abgedeckten Grabungsfläche P 1992. Kontextnummern ohne genaue Abgrenzung bezeichnen mechanisch abgetragene Schichten.

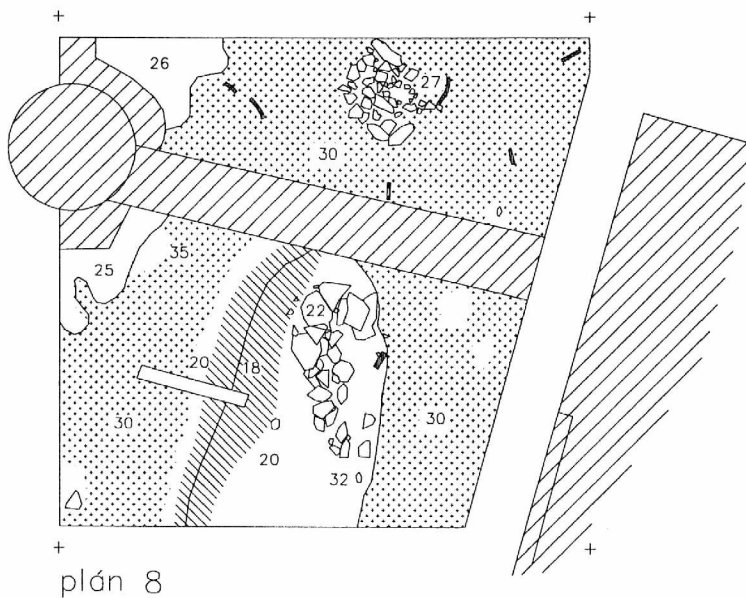

plán 4

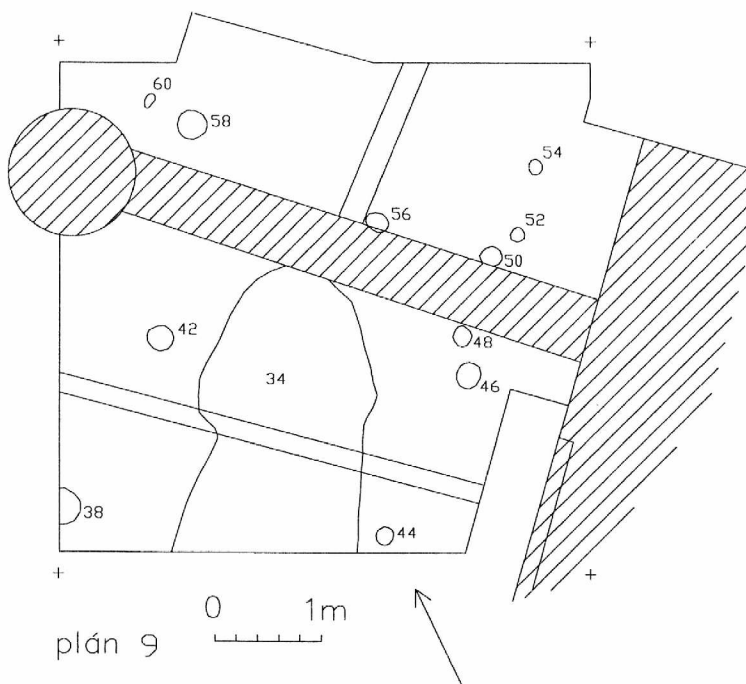

plán 5

Taf. 8. Mikulčice-Valy. Plan der Grabungsfläche P 1992 in zwei Niveaus. Plan 4 - Situation nach mechanischer Abtragung horizontaler Schichten P 2, 3, 4, 5/92 auf der ganzen Fläche des Quadrats. Plan 5 - oberer Horizont der Sandplanierungen des Obj. 1321 (P 14, 15, 16/92).

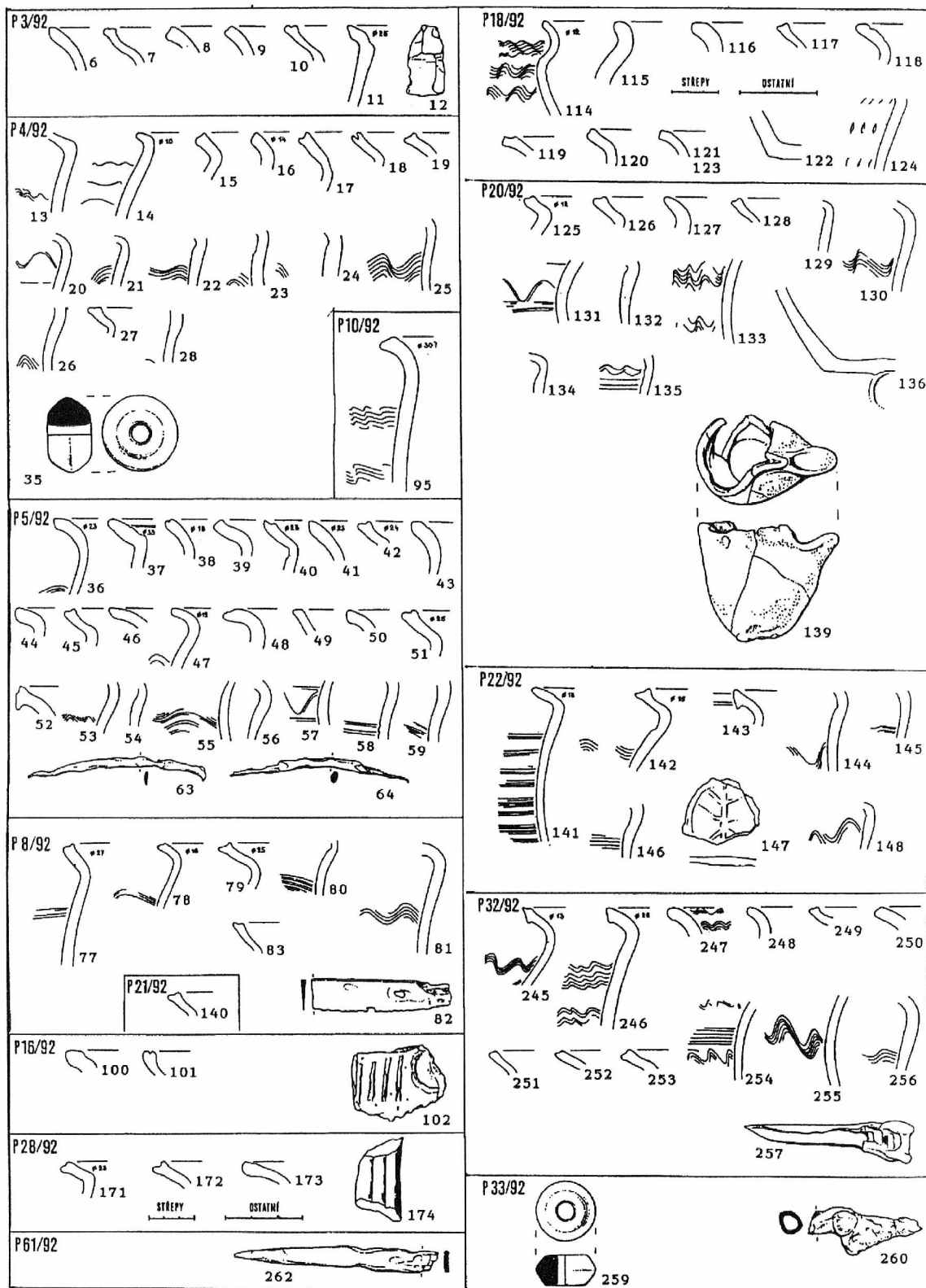
plán 8

plán 9

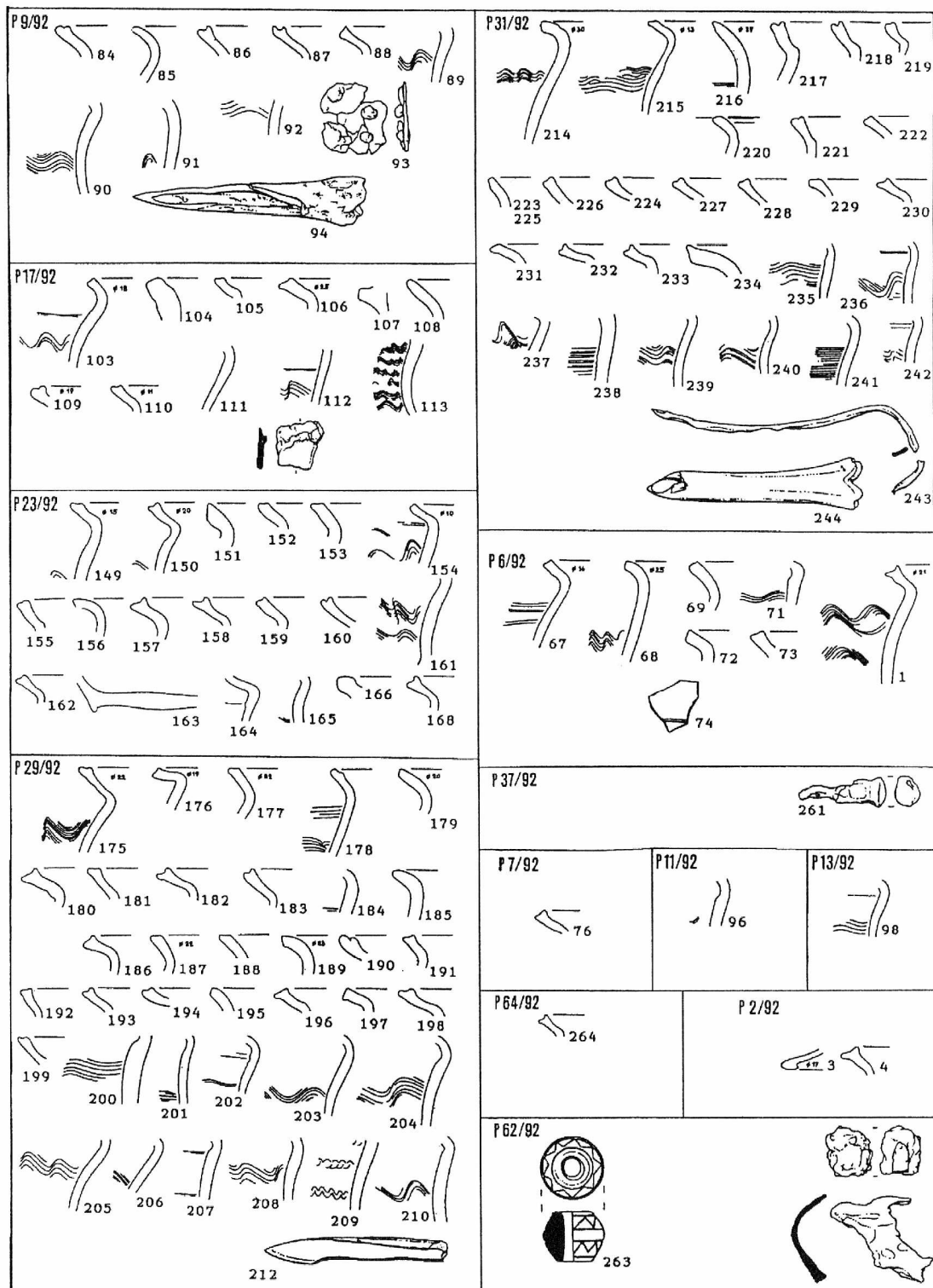
Taf. 9. Mikulčice-Valy. Plan der Grabungsfläche P 1992 in zwei Niveaus. Plan 8 - unterer Horizont der Sandplanierungen des Obj. 1321 (P 30/92) mit Steingruppe (Feuerstätte ? - P 27/92) an der Oberfläche. Plan 9 - ins Liegende eingelassene Gruben.

Poláček, Mikulčice-Valy...str. 62-66

Taf. 10. Mikulčice-Valy. Funde aus Gragungsfläche P 1992. Eisengegenstände (63, 64, 82, 262, 260), Knochenindustrie (257), steinerne Spinnwirtel (35, 259), Ziegelfragment mit Stempel der XIV. Legie (102), Tontiegel (139), Spaltindustrie (12). Komplexe sind mit Fundnummern, Gegenstände mit Inventarnummern bezeichnet (ohne Vornummer 594- und Jahresangabe /92). Randscherben sind komplett, ohne Auswahl abgebildet.

Poláček, Mikulčice-Valy...str. 62-66

Taf. 11. Mikulčice-Valy. Funde aus Grabungsfläche P 1992. Eisengegenstände (93, 243, 261, P 62/92-nicht invent.), Knochenindustrie (94, 212, 244), steinerner Spinnwirtel (263), Bronzegußstück (P 17/92 - nicht invent.), Glasgefäßfragment (74). Komplexe sind mit Fundnummern, Gegenstände mit Inventarnummern bezeichnet (ohne Vornummer 594- und Jahresangabe /92). Randscherben sind komplett, ohne Auswahl abgebildet.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1992

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno
Odpovědný redaktor:	Dr. Jaroslav Tejral
Redakce:	Dr. Lumír Poláček, Marie Cimflová
Překlady:	Dr. Hochmanová-Vávrová
Jazykové úpravy:	Dr. Wolfgang Ender
Kresby:	autoři příspěvků
Na titulním listě:	keramická mísa z Otnic
Tisk:	Tiskárna Gloria, Rosice u Brna
Evidenční číslo:	ÚVTEI-73332
Vydáno jako rukopis:	450 kusů

KNIHOVNA AV ČR

PD 4423

1992 (1996)

90758/17